



JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Emil Hansson

EU-rättens Företrädesprincip och Medlemsstaternas Suveränitet

En Analys av Kompetenz-Kompetenz Problematiken

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet

15 högskolepoäng

Handledare: Anna Zemskova

Termin: HT 2023

Innehåll

1	INLEDNING	5
1.1	Bakgrund	5
1.2	Syftet och frågeställningar.....	6
1.3	Metod och material	6
1.4	Avgränsning	7
1.5	Disposition.....	8
2	FÖRETRÄDESPRINCIPENS KARAKTÄR OCH UTVECKLING	
	9	
2.1	Utveckling av företrädesprincipen genom EU-domstolens praxis	
	12	
2.1.1	Van Gend Loos	12
2.1.2	Costa v Enel	13
2.1.3	Internationale Handelsgesellschaft.....	14
2.1.4	Simmenthal	15
2.1.5	Factortame.....	17
3	KOMPETENZ-KOMPETENZ.....	19
3.1	Det kända Maastricht-fallet	21
3.2	Maastricht Beslut	23
3.3	Några medlemsländernas inställning	23
4	HUR FÖRETRÄDESPRINCIPEN BÖR SES?	26
5	AVSLUTANDE DISKUSSIONER	28
	KÄLLFÖRTECKNING.....	29
	Litteratur.....	29
	Artiklar	30
	Rättsfallförteckning.....	31

Summary

This paper discusses the principle of the primacy of EU law, the problem of Kompetenz-Kompetenz and how the principle of primacy is viewed by member states. The analysis includes an examination of how the principle has been interpreted and applied by national courts, and how these interpretations vary among different member states. Furthermore, the issue of competence-competence, which concerns the question of which jurisdiction has the final decision-making authority in legal conflicts between the EU and its member states, is explored. The paper aims to illuminate the different perspectives and approaches that member states have regarding the status of EU law and its precedence over national legislation.

Sammanfattning

I denna uppsats diskuteras EU-rättens företrädesprincip, problemet med Kompetenz-Kompetenz och hur olika medlemsstater uppfattar företrädesprincipen. Analysen omfattar en granskning av hur principen har tolkats och tillämpats av nationella domstolar, samt hur dessa tolkningar skiljer sig åt mellan olika medlemsländer. Dessutom undersöks problematiken kring Kompetenz-Kompetenz, det vill säga frågan om vilken jurisdiktion som har slutgiltig beslutsrätt i juridiska konflikter mellan EU och dess medlemsstater. Uppsatsen syftar till att belysa de olika perspektiven och tillvägagångssätten som medlemsstaterna har angående EU-rättens ställning och dess företräde över nationell lagstiftning.

Förord

Att skriva denna uppsats om EU-rättens företrädesprincip, Kompetenz-Kompetenz problematiken, och hur denna princip uppfattas av medlemsstaterna, domstolar har varit en utmanande men också mycket givande upplevelse. Syftet med denna uppsats är att utforska och förstå dessa komplexa och kritiska aspekter av EU-rätten och dess samspel med nationell lagstiftning.

EU-rättens företrädesprincip är en grundläggande princip som innebär att EU-rätten har företräde över nationell rätt i fall där det finns en konflikt mellan de två rättsordningarna. Denna princip är avgörande för att säkerställa en enhetlig tillämpning av EU-rätten i alla medlemsstater och därmed för att upprätthålla den inre marknaden och EU:s politiska integration.

Genom att undersöka rättsfall och lagar har jag kunnat utveckla mina analytiska färdigheter och förståelse av EU-rätten och dess tillämpning. Uppsatsen innehåller en utförlig genomgång av EU-rättens företrädesprincip, dess utveckling genom praxis och Kompetenz-Kompetenz problematiken.

Jag hoppas att denna uppsats kommer att bidra till en ökad förståelse för EU-rättens företrädesprincip och dess betydelse för den europeiska integrationen. Samtidigt hoppas jag att uppsatsen kommer att inspirera andra studenter att utforska detta fascinerande och viktiga område.

Förkortningar

EG	Europeiska gemenskapen
EG-domstol	Europeiska gemenskapernas domstol
EU-domstolen	Europeiska unionens domstol
EU	Europa Unionen
ECJ	European Court of Justice
ECR	European Court Reports
EUI	European University Institute
et. al.	and the others (med andra)
Ibid.	Ibidem (på samma ställe)
v.	versus (mot)
vol.	volume (volym)

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Principen om företräde för EU-rätten är en av de viktigaste grundläggande principerna i EU:s konstitutionella rätt och uppstod genom dialog mellan EU-domstolen och nationella domstolar. Det finns ingen uttrycklig bestämmelse om företräde för EU-rätten i grundfördragen. Teoretiskt har principen fastställts av EU-domstolen och dess tillämpning ligger i händerna på nationella domstolar.

Principen om företräde för EU-rätten är en princip som gäller för tillämpningen av EU-rätten på nationell nivå. Enligt denna princip ska EU-rätten gå före nationell rätt vid eventuella kollisioner mellan dem. Principen är en skyldighet som alla nationella myndigheter ska beakta men den riktar sig främst till nationella domstolar.¹ EU-domstolen har inte bara fastställt principen utan även utvecklat ett antal principer för dess tillämpning.² Företrädesprincipen omfattar både tillämpningen av EU-lagstiftningen i nationell rätt och de principer som fastställs av EU-domstolen för dess tillämpning.

Principerna för tillämpning av företrädesprincipen har utvecklats i ljuset av problem som uppstår när principen tillämpas nationellt. Därför har företrädesprincipen lett till en viktig relation mellan EU-domstolen och nationella domstolar.

Även om företrädesprincipen för EU-rätten i nationell rätt och bindande effekt av EU-domstolens beslut är två olika frågor bör de betraktas som komplementära faktorer. Företrädesprincipen är en princip som fastställts av EU-domstolen genom dess beslut och tillämpas av nationella domstolar på grundval av EU-domstolens bindande beslut. Således är relationen mellan nationella domstolar och EU-domstolen ännu viktigare att beakta i detta sammanhang. I denna uppsats kommer utvecklingen av företrädesprincipen för EU-

¹ European Commission, *Thirty years of Community law*, Publications Office of the European Union, 1983, s. 110–119.

² *Ibid* s. 122

rätten att diskuteras från EU-domstolens och nationella domstolars perspektiv och i detta sammanhang kommer relationen mellan EU-domstolen och nationella domstolar att undersökas.

1.2 Syftet och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att utforska och analysera EU-rättens företrädesprincip, dess utveckling, Kompetenz-Kompetenz problematiken och hur olika medlemsstater ser på företrädesprincipen. Uppsatsen syftar till att ge en djupare förståelse för hur företrädesprincipen tillämpas och uppfattas inom EU, samt att undersöka dess påverkan på förhållandet mellan EU-lag och nationell lagstiftning. Genom denna analys avser uppsatsen att bidra till kunskapen om EU-rättens funktion och dess interaktion med medlemsstaternas rättsliga system. Och denna uppsats kommer att söka svar på följande frågor:

1. Hur har EU-rättens företrädesprincip utvecklats genom praxis och hur påverkar den medlemsstaternas suveränitet?
2. Vad innebär Kompetenz-Kompetenz och hur hanteras denna problematiken mellan EU och dess medlemsstater?
3. Hur ser några medlemsstater på EU-rättens företräde över nationell lagstiftning?

1.3 Metod och material

Uppsatsens metod grundar sig på den traditionella juridiska rättsdogmatiska metoden³ för att fastställa gällande rätt utifrån rättskällorna vilket innebär att den primärt bygger på olika källor som årsrapporter från kommissioner och delegationer, artiklar i EU-fördragen, rättsfall i både EU-domstolen och nationella domstolar samt lagtexter i nationella rättssystem. Genom att använda dessa källor har uppsatsen kunnat ge en djupare insikt och en övergripande bild av företrädesprincipen och dess tillämpning inom nationella domstolar.

³ Kleineman, Jan (2018), *'Rättsdogmatisk metod'*, i: Nääv, Maria & Zamboni, Mauro (red.), Juridisk metodlära, 2 uppl., Studentlitteratur. s. 21

Jag vill uppmärksamma att vissa av uppsatsens källor är skrivna på andra språk än svenska. Detta har resulterat i att vissa termer har använts i originalspråket och några av dem har översatts till svenska.

Uppsatsen har huvudsakligen riktat in sig på företrädesprincipen och jag har begränsat mitt fokus till rättsfall från inträdesperiod i Europeiska unionen och början av principen uppkomst och dess utveckling. Syftet är att undersöka tillämpning och uppkomst av företrädesprincipen efter anslutningen till unionen och medlemsstaternas inställning till principen.

1.4 Avgränsning

I denna uppsats kommer huvudfokus att ligga på att fastställa innebörden, utvecklingen och gränserna för företrädesprincipen, särskilt sett från EU-domstolens perspektiv. Uppsatsen har huvudsakligen riktat in sig på företrädesprincipen och jag har begränsat mitt fokus till viktiga och kända rättsfall angående denna princip varav de flesta rättsfall är från medlemsländernas inträdesperiod i eller början av Europeiska unionen. Syftet är att undersöka deras erfarenheter av att tillämpa företrädesprincipen efter anslutningen till unionen. Uppsatsen strävar också inte efter att exakt fastställa företrädesprincipens innehåll och gränser, utan syftar i största möjliga utsträckning till att förklara dess huvuddrag. En viktig aspekt av företrädesprincipens praktiska innebörd nämligen medlemsstaternas domstolars inställning till EU-domstolens praxis, kommer endast att beröras översiktligt. Det är därför viktigt att läsaren kommer ihåg att medlemsstaternas domstolar inte nödvändigtvis skulle hålla med om de slutsatser, i EU-domstolens praxis och doktrinen, om företrädesprincipen som presenteras i denna uppsats. En ytterligare begränsning är att principen om EU-rättens företräde huvudsakligen kommer att analyseras utifrån hur den ska hanteras av domstolarna i EU:s medlemsstater och inte av andra beslutsfattande aktörer inom medlemsstaterna. I uppsatsen har jag också medvetet valt att använda äldre källor för att ge en bred och historiskt förankrad förståelse av ämnet. Äldre källor såsom European Commissions bok i 1983 och Kapteys texter från 1980-talet erbjuder en grundläggande inblick i EU-rättens tidiga tolkningar och doktriner. Denna historiska dimension är viktig för att förstå de rättsliga principernas utveckling och hur de har

påverkat nuvarande rättsliga ramverk. Antony Arnalls och Ian Wards senare verk ger en uppdaterad analys och kritisk syn på EU-domstolens arbete och företrädesprincipens praktiska tillämpning vilket ger uppsatsen en samtida förståelse. Genom att kombinera historiska och moderna perspektiv strävar jag efter att ge en omfattande bild av ämnet.

1.5 Disposition

Uppsatsen kommer att delas in i tre kapitel, varav det första kommer att behandla principens bakgrund och dess historiska ursprung. I detta kapitel kommer vi att utforska begreppets definition och dess historiska utveckling genom rättspraxis. Där nämnas endast fem rättsfall som anses viktigt för principen.

Det andra kapitlet kommer att följa en strukturerad granskning av Kompetenz-Kompetenz inom EU-rätten. Först belyser vi gränserna för rättslig och lagstiftande makt med avseende på behörighetsfrågor. Vi utforskar sedan Kompetenz-Kompetenz problematiken och medlemsländernas inställning till detta. Uppsatsen diskuterar även de åsikter som råder i medlemsstater som har utmanat EU-domstolens tolkning med särskilt fokus på tyska Bundesverfassungsgericht Maastricht-beslut vilket anses en av milstolpe i området. Slutligen undersöker vi hur medlemsländerna setts eller uppfattat principen.

2 Företrädesprincipens karaktär och utveckling

Förhållandet mellan EU-rätten och nationell lagstiftning är mer komplicerat och sammanflätat än förhållandet mellan traditionell internationell rätt och nationell lagstiftning. Förhållandet mellan EU och dess medlemsstater bestäms inte av mellanstatliga avtal som i traditionella internationella organisationer utan genom EU-rättens konstitutionella principer och de grundande fördragen som anses utgöra EU:s konstitution.⁴ När principerna om direkt tillämplighet, direkt effekt och företräde som anses vara EU-rättens konstitutionella principer som tillämpas tillsammans kan man se att EU-rätten är mer än ett rättssystem som kompletterar eller införlivas i nationell lagstiftning, utan är en "överordnad rätt".⁵ Genom sina avgöranden framför allt i förhandsavgöranden har EU-domstolen etablerat principer som styr relationen mellan EU-rätt och nationell lagstiftning och bidragit till att konstitutionalisera EU-fördragen.

Den ena av dessa principer som är särskilt viktig är principen om företräde. Innehållet i företrädesprincipen inom ramen för EU-rätten kommer att undersökas i detalj nedan. Men innan man går in på företrädesprincipen är det nödvändigt att kort behandla principen om autonomi eftersom de är relaterade.

Autonomiprincipen uppkommer som ett resultat av överföringen av befogenheter från medlemsstaterna till EU-organen.⁶ EU-rätten är ett oberoende rättssystem som uppstår som ett resultat av överföringen av en del av medlemsstaternas lagstiftande befogenheter till EU-organ vilket binder både medlemsstaterna och individer. EU-rätten och nationell rätt är således separata rättssystem som tillämpas på samma område och oberoende av varandra. EU-rätten tillämpas i medlemsstaterna utan att bli en del av den nationella rätten. Som ett resultat av denna oberoende ställning uppstår EU-rätten som ett sy-

⁴ Lindeboom, (2018), s. 334.

⁵ Ibid., s. 342.

⁶ Wiklund, (1997) s. 411

stem som tolkas och tillämpas utifrån regler och begrepp inom EU-rättssystemet och principer. En av de viktigaste skälen till att EU beslutade att utveckla autonomiprincipen var att förhindra EU-lagstiftning tillämplighet enligt nationella rättsnormer. Särskilt syftar detta till att förhindra EU-rätten tillämpas i strid med nationella konstitutionella normer.⁷ Därför tillämpas EU-rätten på nationell nivå utan att bli en del av nationell rätt. Om den skulle bli en del av nationell rätt skulle den vara föremål för principer för ogiltighet och tolkning som gäller inom nationell rätt – vilket skulle äventyra enhetligheten i EU-rättens tillämpningen i alla medlemsländer.⁸

Båda rättssystemen som tillämpas inom samma område och till och med på samma individer, förhindrar en tydlig och strikt avgränsning mellan dessa två rättssystem. Inom denna ram är EU-rätten och nationell rätt självständiga men mycket nära sammankopplade rättssystem.⁹ EU-rätten är ett rättssystem som kompletterar eller sammanfogas med nationell rätt. På denna punkt står båda rättssystemen bredvid varandra, kompletterar varandra, men är inte sammanflätade.

Avsaknaden av denna strikta avgränsning kan leda till konflikt mellan de två rättssystemen. För att förhindra denna konflikt har en fördelning av befogenheter mellan EU-rätten och nationella rättssystem fastställts. Enligt denna fördelning, som kallas "pre-emption" principen¹⁰, har EU befogenhet att reglera inom områden där medlemsstaterna har överfört befogenheter till EU-organ. Områden där ingen överföring av befogenheter har ägt rum ligger inom medlemsstaternas befogenhet, m.a.o. medlemsländerna förlorar sin befogenhet att reglera inom områden där befogenheter har överförts.¹¹ Inom områden där befogenhetsöverföringen inte är tydlig eller där nationella regleringar finns trots befogenhetsöverföring kan det uppstå en konflikt mellan nationell rätt och EU-rätt. I dessa situationer löses problemet genom att tillämpa företrädesprincipen.

⁷ European Commission, (1983), s. 30–35.

⁸ Avbelj, (2011), s. 760

⁹ European Commission, (1983), s. 109.

¹⁰ Ward, Ian, (2009), s. 73

¹¹ Ibid., s. 55.

Företrädesprincipen inom EU-rätten skiljer sig inte bara konceptuellt från prioritet inom internationell rätt. Inom internationell rätt betraktas det som en mellanstatlig fråga om internationell rätt inte tillämpas av stater. Å andra sidan har privatpersoner eller juridiska personer rätt att inleda rättsliga förfaranden mot medlemsstaten i nationella domstolar om EU-rätten inte tillämpas. Därför finns det de som beskriver principen om EU-rättens prioritet som "effektivt överhöghet" (effective supremacy).¹² Företrädesprincipen är inte bara en egenskap hos EU-rätten som rättslig norm utan också en skyldighet för nationella domstolar att tillämpa EU-rätten. Skapandet av en rättslig enhet bland medlemsländerna och kravet att EU-rätten ska tillämpas enhetligt innebär att EU-rätten måste ha företräde framför alla nationella regler. Inom denna ram är principen en oumbärlig princip för att säkerställa EU-rättens existens som ett rättssystem och att säkerställa rättslig överhöghet inom EU.¹³

Företrädesprincipen, som är en viktig egenskap hos EU:s rättssystem och avgörande för förhållandet mellan nationell rätt och EU-rätt, har fastställts genom EU-domstolens praxis. Trots att det inte finns någon uttrycklig bestämmelse om företrädesprincipen i fördraget, antyds principen indirekt i bestämmelserna om tillämpning av EU-rätt i fördraget, t.ex. art. 267 (tidigare artikel 234¹⁴). Det bör noteras att slutsatsen om företrädesprincipen från dessa bestämmelser är en tolkning av konstitutionell rätt, inte internationell rätt.¹⁵

Även om företrädesprincipen utvecklades genom EU-domstol praxis är dess tillämpning upp till nationella domstolar. Därför har EU-domstol inte bara fastställt innehållet i företrädesprincipen, utan också klargjort vilka skyldigheter som åligger nationella domstolar när det gäller dess tillämpning. I detta sammanhang är utvecklingen av företrädesprincipen en tvådimensionell process, där den ena dimensionen innebär att EU-domstolen utformar och utvecklar innehållet i principen samt fastställer de uppgifter som nationella domstolar måste utföra i detta sammanhang. Den andra dimensionen, som är mer komplex och utmanande, innebär acceptans, tillämpning och reaktioner

¹² Weiler, (1994), s. 511.

¹³ Bradley - Sutton, (1995), s. 244.

¹⁴ European Commission, (1983), s.110-111.

¹⁵ Weiler, (1994), s. 513.

från medlemsländerna angående företrädesprincipen. Denna process har utvecklats på olika sätt i varje medlemsland. Därför har inte företrädesprincipen etablerats samtidigt i alla medlemsländer.

2.1 Utveckling av företrädesprincipen genom EU-domstolens praxis

EU:s ekonomiska och politiska integration är möjlig genom att uppnå rättslig integration mellan medlemsländerna. Utifrån denna utgångspunkt har EU-domstolen utvecklat principen om att EG-rätten har företräde framför nationell lagstiftning som en av de viktigaste faktorerna för att uppnå rättslig integration. Det bör noteras att det är genom nationella domstolar som EU-domstolen har kunnat fatta beslut som utvecklar företrädesprincipen. Genom att fatta beslut i förhandsavgöranden har EU-domstolen bidragit till att etablera många viktiga och nödvändiga principer inom EG-rätten.

2.1.1 Van Gend Loos¹⁶

Företrädesprincipen kom indirekt upp i diskussionen i början av 1960-talet. Med fallet Van Gend en Loos försökte EU-domstolen skapa en grund och rättslig grund för principen utan att direkt hänvisa till den. I fallet fokuserade EU-domstolen på om artikel 25 (tidigare artikel 12) i FEU hade en direkt effekt och om den därför kunde åberopas av enskilda inför nationella domstolar. Artikel 25 fastställer att medlemsstaterna ska undvika att införa nya tullar mellan sig och att de inte får höja de befintliga tullsatserna i sin ömsesidiga handel. Även om företrädesprincipen inte diskuterades i fallet Van Gend en Loos nämnde generaladvokat Roemer principen i sin rapport.¹⁷ Enligt Roemer kunde inte en enda tillämpning av EU-rätt i alla medlemsländer garantera rättslig integration mellan länderna och därmed inte heller företräde till följd av direkt effektprincipen. Detta berodde på att varje lands konstitutionella

¹⁶ Case 26/68, NV. Algemene Transporten Expeditie Onderneming van Gend en Loos v. Netherlands Inland Revenue Administration (1963) ECR I.

¹⁷ Opinion of Mr Advocate General Roemer delivered on 12 December 1962. NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos v Netherlands Inland Revenue Administration. Reference for a preliminary ruling: Tariefcommissie - Netherlands. Case 26-62.

normer var olika.¹⁸ Roemer syftade på konstitutionella normer som reglerade förhållandet mellan internationell rätt och nationell rätt samt internationell rätts plats inom den nationella rätten. Även om den nederländska konstitutionen gav företräde för internationella avtal gentemot nationell rätt gällde inte detta för alla medlemsländer.¹⁹ EU-domstolens bristande hänsyn till de nationella konstitutionella normerna berodde på att man såg EU-rätten som en annan rätt än internationell rätt och därmed sågs de nationella konstitutionella normerna som utanför räckhåll för normer som reglerar internationell rätt. Därför grundade EU-domstolen denna "nya rättsordning" på överföring av befogenheter från medlemsstaterna till EU-institutionerna, snarare än på de nationella konstitutionella principerna m.a.o. EU-domstolen ansåg att grunden för denna nya rättsordning var överföringen av suveränitet från medlemsstaterna till EU. Därför ser EU-domstolen företrädesprincipen inte som en princip som reglerar förhållandet mellan internationell och nationell rätt utan snarare som en särskild egenskap och skyldighet inom EU-rättssystemet.²⁰

2.1.2 Costa v Enel²¹

Kort efter Van Gend en Loos fallet upprepade EU-domstolen sin åsikt om grunden för EU-rätten och klargjorde hur konflikter mellan EU-rätt och nationell rätt skulle lösas i fallet Costa v Enel. I det aktuella fallet hävdade klaganden att en nationell lag som nationaliserade elindustrin i Italien stred mot olika artiklar i EU-fördraget. Frågan som hänvisades till EU-domstolen genom en förhandsavgörande var om de påstådda artiklarna i EU-fördraget hade direkt effekt och om det gav enskilda personer rätt att hävda åberopa detta i nationella domstolar. Även om frågan handlade om direkt effekt principen betonade EU-domstolen för första gången företrädesprincipen och skisserade principen och dess betydelse för EU-rättssystemet. Precis som i fallet Van Gend en Loos påpekade EU-domstolen att grunden för EU-rättssystemet är suveränitetsöverföring. Men till skillnad från fallet Van Gend en Loos undvek EU-domstolen specifikt att hänvisa till internationell rätt. På så sätt försökte

¹⁸ CRAIG, DE BURCA, (2020), s. 244.

¹⁹ Arnall, (2006), s. 96-97.

²⁰ Kapteyn - Van Themaat, (1998), s. 557.

²¹ Case 6/64, Flaminio Costa v. E.N.E.L. (1964)

EU-domstolen särskilja EU-rätten från bestämmelserna om internationell rätts plats i nationella författningar och fastställa företrädesprincipen som en nödvändighet för EU-rättssystemet, m.a.o. EU-domstolen anser att företrädesprincipen är en följd av integrationsprocessen och grunden för EU-rätt.²² Till skillnad från vanliga internationella överenskommelser har EU-fördraget skapat sitt eget rättsliga system som integreras med medlemsländernas rättsordningar och innebär att domstolar är skyldiga att tillämpa EU-rätten.

2.1.3 Internationale Handelsgesellschaft²³

I fallet Internationale Handelsgesellschaft har EG-domstolen försökt fastställa förhållandet mellan EG-rätten och nationella konstitutionella normer – särskilt de grundläggande rättigheterna som erkänns inom det nationella rättsystemet. I 1967 utfärdade rådet en förordning och denna förordning föreskrev inrättandet av en gemensam institution för utfärdande av certifikat som skulle tillämpas vid export av spannmål. Enligt denna förordning krävdes det att ansökningar om exportcertifikat eller licenser görs till denna institution och att en deposition erläggs vid ansökandet.

Det aktuella målet, som behandlades i en tysk underrätt, gällde om påståenden att förordningen stred mot tyska konstitutionella normer. Den tyska domstolen överlämnade denna fråga till den tyska författningsdomstolen. Domstolen ifrågasatte också om systemet som införts genom den relevanta förordningen var giltigt enligt EG-rätten och hänvisade denna fråga till EG-domstolen genom ett förhandsavgörande. EG-domstolen konstaterade i sin granskning att att ta hänsyn till nationella normer vid fastställandet av EG-rättens giltighet skulle negativt påverka den enhetliga och effektiva tillämpningen av EG-rätten. I detta sammanhang måste EG-rättens företrädesprincip genomföras fullt ut genom att hålla alla EG-rättsnormer utanför nationell konstitutionell kontroll.²⁴

Det som framgår i EG-domstolens åsikter om principen i beslutet (speciellt i paragraf 3) är att användningen av nationella rättsregler eller rättsbegrepp vid

²² European Commission, (1983), s. 114.

²³ Case 11/70, Internationale Handelsgesellschaft mbH mot Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel.

²⁴ Kapteyn - Van Themaat, (1998), s. 553.

bedömningen av giltigheten i akter utfärdade av gemenskapens institutioner skulle undergräva enhetligheten och effektiviteten i EU-rätten. Dessa akters giltighet kan endast bedömas i relation till gemenskapsrätten. Om gemenskapsrätten som är en oberoende rättskälla och följer av fördraget, skulle sättas åt sidan till förmån för bestämmelser i nationell lagstiftning skulle den förlora sin karaktär och den rättsliga grundvalen för själva gemenskapen skulle hotas. Därför påverkas inte giltigheten eller verkan av en gemenskapsakt inom en medlemsstats territorium av det faktum att den påstås strida mot grundläggande rättigheter eller konstitutionella principer i medlemsstatens författning.

2.1.4 Simmenthal²⁵

EU-domstolen fastslog i målet att nationella domstolar har befogenhet och skyldighet att inte tillämpa nationella lagar som strider mot EU-rätt. I detta fall väcktes frågan i en italiensk domstol där en part motsatte sig att EU-rätten tillämpades till förmån för nationell lag. Den italienska domstolen begärde förhandsavgörande från EU-domstolen om huruvida den utan ett beslut från den italienska författningsdomstolen kunde ignorera nationell lagstiftning i ljuset av EU-rätten.

EG-domstolens åsikter om principen om gemenskapsrättens företräde framgår tydligt i paragraferna 17 till 22 i beslutet. Det framgår att enligt företrädeprincipen ska fördragsbestämmelser och direkt tillämpliga rättsakter från Europeiska gemenskapen automatiskt ha företräde framför nationell lagstiftning i medlemsstaterna. Detta innebär att varje motstridande föreskrift i befintlig nationell lagstiftning blir automatiskt otillämplig när gemenskapsreglerna träder i kraft. Vidare hindras antagandet av nya nationella lagstiftningsakter med giltig verkan till den grad de är oförenliga med gemenskapsreglerna. Erkännandet av rättslig verkan för nationella lagar som gör intrång på Europeiska gemenskapens lagstiftningsområde eller som annars strider mot gemenskapsrättsbestämmelserna skulle innebära ett förnekande av de ovillkorliga och oåterkalleliga åtaganden som medlemsstaterna ingått enligt för-

²⁵ Case 106/77, *Amministrazione delle Finanze dello Stato v. Simmenthal SpA*

draget och därmed ifrågasätta själva grunderna för Europeiska gemenskapen.²⁶ Denna uppfattningen bekräftas även i artikel 267 FEUF att nationella domstolar har befogenhet att begära förhandsavgöranden från EG-domstolen när de ställs inför frågor rörande tolkningen eller giltigheten av gemenskapsrätten för att kunna fatta beslut i ett mål.²⁷

Varje nationell domstol inom sitt kompetensområde är skyldig att tillämpa gemenskapsrätten fullt ut och skydda de rättigheter som enskilda har erhållit genom denna rätt. Detta innebär en skyldighet att inte tillämpa varje bestämmelse i nationell lagstiftning som kan vara i konflikt med gemenskapsrätten, oavsett när denna bestämmelse antogs.²⁸ Alla lagar, administrativa rutiner eller praxis som hindrar tillämpningen av EU-rätten och därmed försvagar dess effekt anses strida mot EU-rättens grundläggande principer.²⁹

I Simmenthal-målet, till skillnad från Costa mot Enel och Internationale Handelsgesellschaft, har EG-domstolen försökt lösa en tidigare outredd fråga. Enligt företrädesprincipen ska den nationella domaren prioritera tillämpningen av EG-rätten framför den gällande nationella normen. Många medlemsstaters rättssystem ger dock endast författningsdomstolar befogenhet att upphäva gällande normer. En underordnad domstol kommer därmed att prioritera EG-rätten och inte tillämpa den nationella normen som strider mot EG-rätten – utan att behöva vänta på att författningsdomstolen upphäver normen eller hänvisa ärendet till författningsdomstolen. Enligt Arnull medför den befogenhet som tilldelas den nationella domaren inte exakt samma resultat som författningsdomstolars befogenhet att upphäva nationella lagar. I många medlemsstater leder ett beslut från författningsdomstolen till att en lag upphävs. Däremot innebär EG-domstolens befogenhet för den nationella domaren endast att inte tillämpa den nationella lagen i det aktuella fallet. Sålunda fortsätter den nationella normen att gälla men ignoreras av den nationella domaren vid

²⁶ Ibid, paragraf 18

²⁷ Ibid, paragraf 19

²⁸ Ibid, paragraf 21

²⁹ Ibid, paragraph 22

tillämpning i ett enskilt fall. Normen eller lagen som strider mot EG-rätten innebär med andra ord inte att den nationella normen automatiskt upphävs.³⁰

I Simmenthal-målet tog EG-domstolen även upp konceptet om företrädesrätt – ”*pre-emption*”. Enligt detta koncept bör nationella parlament inte genomföra lagstiftning inom områden som redan regleras av EG-rätten, det vill säga inom områden där befogenheter har överförts till EG-organen.³¹

2.1.5 Factortame³²

I Factortame-målet, som behandlades vid en brittisk domstol, påstods det att Merchant Shipping Act från 1988, en lag om handelssjöfart i Storbritannien, stred mot EG-rätten. Det begärdes att verkställigheten av åtgärder grundade på denna lag skulle upphöras tills den brittiska domstolens beslut i ärendet offentliggjordes. Enligt brittisk rätt finns det dock ingen möjlighet att besluta om att upphäva verkställigheten av åtgärder i mål som väckts mot Kronan. Den fråga som ställdes till EG-domstolen genom en begäran om förhandsavgörande från den brittiska domstolen var om EG-rätten ger nationella domare befogenhet att upphäva verkställigheten i sådana fall. EG-domstolen konstaterade i detta mål att en nationell domstol har befogenhet att besluta om att upphäva verkställigheten och att om det finns en nationell lag som hindrar detta, bör denna lag inte tillämpas. EG-domstolens ståndpunkt kan ses i domens 21 paragraf. Enligt paragrafen, när en domare står inför en nationell norm som hindrar denne från att besluta om att upphäva verkställigheten för att skydda rättigheter som härstammar från gemenskapsrätten kommer detta att minska EU-rättens fulla effekt. Under dessa omständigheter är den nationella domstolen därför skyldig att bortse från den nationella norm som hindrar ett beslut om att upphäva verkställigheten.

EG-domstolen har i detta fall valt att inte försvara eller kommentera de juridiska grunderna för principen om företrädesrätt utan har fokuserat på dess

³⁰ Arnall, (2006), s. 182

³¹ Ward, (2009), s. 59

³² C-213/89, R. v. Secretary of State for Transport, ex parte Factortame Ltd. And Others

konsekvenser inom den nationella rätten. Denna hållning antyder att företrädesprincipen betraktas som en etablerad och accepterad del av EG-rätten, vilket rättsföredraganden Tesauro i *Factortame*-målet delar samma synpunkt. Tesauro underströk att det inte längre var nödvändigt att diskutera de juridiska grunderna för en så väl etablerad princip utan det viktigaste är att nationella domstolar effektivt tillhandahåller rättsligt skydd för de rättigheter som följer av EG-rätten.³³

I detta mål utvidgade EG-domstolen sin rättsliga tolkning och fastslog att en nationell norm som strider mot EG-rätten vid en nationell domstol bör inte bara ignoreras utan det bör också fattas ett beslut om att upphäva verkställigheten av åtgärder baserade på denna nationella norm fram till målets slut.

³³ Arnall, (2006), s. 105

3 Kompetenz-Kompetenz

I allmän mening avser Kompetenz-Kompetenz befogenheten att fastställa behörighetsgränser. Denna kan uppdelas i domstolsrelaterad Kompetenz-Kompetenz och lagstiftningsrelaterad Kompetenz-Kompetenz.³⁴ Domstolsrelaterad Kompetenz-Kompetenz innebär en domstols befogenhet att avgöra om den är behörig att döma i en viss fråga, medan lagstiftningsrelaterad Kompetenz-Kompetenz kan definieras som en instans eller organs befogenhet att fastställa gränserna för sin regleringsmakt.³⁵

Ur perspektivet av EU-rätten framträder Kompetenz-Kompetenz som en följd av principen om EU-rättens autonomi.³⁶ Inom denna ram kan lagstiftningsrelaterad Kompetenz-Kompetenz definieras som behörigheten att fastställa eller utvidga unionens befogenhetsområde.³⁷ Denna behörighet tillhör medlemsstaterna.³⁸ Emellertid är övervakningen av huruvida gemenskapsinstitutionerna agerar inom dessa behörighetsgränser en annan fråga och relaterar till den domstolsrelaterade Kompetenz-Kompetenz. Särskilt efter det tyska Bundesverfassungsgericht (Tysklands federala författningsdomstol) beslut i målet Maastricht har frågan om till vem Kompetenz-Kompetenz-befogenheterna tillhör uppkommit. I förhållandet mellan nationella domstolar och EU:s domstol uppstår frågan om vem som ska avgöra om EU är behörigt att reglera inom ett visst område och vem har befogenhet att pröva giltigheten av normativa handlingar som utförs vid överträdelse av behörighet – de nationella rättsliga instanserna eller EU-domstolen?³⁹

³⁴ Slaughter – Sweet – Weiler (Eds.), (1998), s. 333

³⁵ Ibid, s. 355

³⁶ Král, (2023), s. 10-11.

³⁷ Slaughter – Sweet – Weiler (Eds.), (1998), s. 356

³⁸ Ibid, s. 331 och 333

³⁹ Ibid, s. 333

I samband med fastställandet av Kompetenz-Kompetenz-befogenheterna visar en undersökning att vissa medlemsstater kommit i konflikt med EU-domstolen. EU-domstolen ser sig själv som beskyddare av EU:s konstitutionella system i denna fråga och hävdar att en sådan granskning endast kan göras av EU-domstolen inom ramen för EU-rätten. Å andra sidan hävdar de nationella författningsdomstolarna, som beskyddare av det nationella rättssystemet, att de har behörighet att granska grundlagsenligheten av alla normativa åtgärder inom områden som inte överlämnats till EU genom nationella konstitutioner. De medlemsstater som framför detta påstående anser att EU-rätten måste vara föremål för tillämpning i medlemsstaterna endast om regleringar har genomförts inom ett område där EU är behörigt. Enligt den åsikt som försvaras av Schilling innebär detta att behörigheten att utvidga unionens befogenheter tillhör medlemsstaterna vilket också kräver att de har behörigheten att övervaka om unionens organ agerar inom de fastställda gränserna.⁴⁰

Schillings synsätt tycks inte stämma överens med det system som beskrivits av EU-rätten. När man beaktar relevanta artiklar i grundfördragen och de allmänna karaktärsdragen hos EU-rättssystemet framkommer det att denna behörighet bör tillhöra EU-domstolen. Artikel 267 i EU-fördraget fastslår att behörigheten att rättsligt pröva giltigheten av EU-normer tillhör EU-domstolen och gör ingen åtskillnad med avseende på orsakerna till ogiltighet. Artikel 263 i EU-fördraget specificerar hur en prövning av giltighet ska gå till och anger orsaker som kan leda till att bindande beslut från EU:s institutioner blir ogiltiga. Överträdelse av behörighet är en av skälen för att en norm kan upphävas. Överträdelse eller brist på behörighet kan uppstå på två sätt – EU-organet inte har sådan behörighet eller så är EU i stort inte utrustat med regleringsbefogenhet på sådant område. Weiler Haltern karakteriserar dessa två typer av behörigheter som ”intern” och ”extern” behörighet.⁴¹ Men eftersom artikel 263 EG-fördraget inte gör någon åtskillnad mellan dessa två typer av behörighetsbrister bör behörigheten att fastställa förekomsten av båda typerna av behörighetsbrister tillhöra EU-domstolen.

⁴⁰ Ibid, s. 357–358

⁴¹ Ibid, s. 349

Problemet med Kompetenz-Kompetenz befogenheter är särskilt viktigt med avseende på förhållandet mellan EU-domstolen och de nationella författningsdomstolarna. I de kommande avsnitt kommer det kända fallet Maastricht-fallet som hade stora inverkan på Kompetenz-Kompetenz problematiken och några medlemsländernas inställningen i denna fråga tas upp närmare.

3.1 Det kända Maastricht-fallet

Frågan om utvidgning av behörighet eller Kompetenz-Kompetenz-frågan har fått ökad betydelse genom granskningen av Maastrichtfördragets överensstämmelse med den tyska grundlagen av Tysklands federala författningsdomstol (Bundesverfassungsgericht). I detta fall framkom en fråga med betydande implikationer för EG-domstolens auktoritet och dess förhållande till nationella domstolar inom hela unionen. Frågan rörde vem som har yttersta auktoritet att avgöra om en gemenskapsakt är utanför behörigheten för de antagande institutionerna – nämligen *ultra vires*.

Under början av 1990-talet blev denna fråga alltmer betydelsefull av flera skäl. Ökningen av användningen av kvalificerad majoritetsomröstning i beslutsprocessen inom gemenskapen minskade medlemsstaternas tidigare kontroll över beslutsfattandet. Detta gjorde det nödvändigt att tydligt definiera gemenskapens lagstiftande befogenheter vilket ledde till ökad uppmärksamhet kring denna fråga och samtidigt ökade risken att nationella domstolar skulle bli tvungna att överväga giltigheten av en gemenskapsakt som deras regering inte hade stött.⁴²

I fallet Maastricht handlade det om en konstitutionell klagan där en medborgare hävdade att den nationella akten som möjliggjorde Tysklands anslutning till Maastrichtfördraget (FEU) kränkte hans rättigheter enligt den tyska grundlagen. Han menade att FEU skulle överföra befogenheter från den tyska Bundestag till gemenskapens institutioner och ge unionen möjlighet att utöka

⁴² Arnulf, (2006), s. 255

sina egna befogenheter vilket skulle minska det tyska folkets möjlighet att utöva suverän makt genom valda representanter. Tysklands federala författningsdomstol kom i fram till att Maastrichtfördraget inte var i strid med den tyska grundlagen. Genom detta ställningstagande har författningsdomstolen fastställt att den har behörighet att granska överensställelsen mellan fördragen och den tyska grundlagen. Författningsdomstolen fastställde också att den har behörighet att utöva rättslig kontroll över alla områden som inte tydligt nämns i Maastrichtfördraget som omfattas av EU:s behörighet. Det handlar inte om att granska en specifik EU-norms överensstämmelse med den tyska lagstiftningen utan snarare om att fastställa om EU har behörighet att reglera normer inom vissa områden. Författningsdomstolen underströk att de befogenheter som överförts till EU av medlemsländerna fastställs genom fördragen och att det är nödvändigt att förhindra EU från att reglera normer inom områden som inte omfattas av dessa för att skydda den nationella grundlagens integritet. Enligt företrädesprincipen kan den tyska grundlagen avstå från att granska överensställelsen mellan EU-normer och den tyska grundlagen men betonar att det är nödvändigt att granska om EU överskrider sina befogenheter. Genom detta beslut har Tysklands federala författningsdomstol fastställt att den har behörighet att granska EU-normer men pga det "*samarbetsförhållande*" med EU har den beslutat att inte utöva denna behörighet.⁴³

Domstolen avvisade klagan och fastslog att det var nödvändigt att förtydliga de befogenheter som överfördes till unionen och hur de skulle användas. Domstolen ansåg att FEU uppfyllde detta krav och underströk att unionen inte skulle ha rätt att själv fastställa sina befogenheter. Domstolen betonade att Tyskland fortfarande skulle vara suverän medlemsstat och tillämpningen av EU-rätten i Tyskland skulle bero på villkoren i den nationella anslutningslagen till unionen.⁴⁴

Domstolen varnade också att om EU-institutionerna tolkar eller utvecklar unionens fördrag på ett sätt som strider mot Tysklands anslutningslag skulle sådana rättsliga handlingar inte vara bindande i Tyskland vilket understryker

⁴³ Kumm, (1999), s. 363.

⁴⁴ Arnall, (2006), s. 255

domstolens rätt att bedöma giltigheten om EU-institutionernas överstiger deras befogenheter.⁴⁵

3.2 Maastricht Beslut

Det bör noteras att beslutet inte helt tog hänsyn till EU-fördrag, speciellt inte artikel 267 FEUF och dess konsekvenser om en EG-akt skulle bli ogiltigförklarad i Tyskland. Enligt EG-fördraget finns det procedurer för att ifrågasätta en gemenskapsinstitutionens befogenheter där EG-domstolen har sista ordet och dess jurisdiktion är exklusiv.⁴⁶ Dessutom kan giltigheten av gemenskapsakts ifrågasättas genom nationella domstolsförfaranden genom att hänvisa ärendet till EG-domstolen enligt samma artikel vars beslut är bindande. Om nationella domstolar hade bedömt gemenskapsakter enligt egna normer skulle det hota eller riskera enhetligheten i EU-rätten. Praktiskt sett kunde Bundesverfassungsgericht endast ifrågasätta en gemenskapsakts giltighet om EG-domstolen inte hade bedömt den eller om den redan hade godkänts av EG-domstolen. Om författningsdomstolen ogiltigförklarade en akt som EG-domstolen godkänt skulle det innebära att Tyskland bröt mot sina fördragsskyldigheter enligt artikel 258 FEUF. Vidare om författningsdomstolen inte hänvisade ett ärende till EG-domstolen när aktens giltighet inte tidigare prövats skulle det strida mot dess skyldigheter enligt artikel 267 FEUF.

3.3 Några medlemsländernas inställning

Beslutet från det tyska författningsdomstol påverkade rättssystemen i Danmark.⁴⁷ I fallet *H. N. Carlsen and Others mot Danmarks statsminister P. N. Rasmussen* från 1999 handlade det om huruvida Danmarks ratificering och införlivande av Maastrichtfördraget var förenligt med den danska konstitutionen från 1953. Tolv danska medborgare motsatte sig ratificeringen av Maastrichtfördraget då de ansåg att den nödvändiga detaljerade specificeringen av överförda befogenheter, som krävs enligt dansk konstitution, inte hade uppfyllts. Högsta domstolen i Danmark fann att överförda befogenheter

⁴⁵ Ibid, s. 257

⁴⁶ Artiklarna 268 och 340 i FEUF.

⁴⁷ Arnulf, (2006), s. 257

kunde anges genom hänvisning till ett fördrag och behövde inte beskrivas detaljerat i lagstiftningen. Domstolen ansåg att överföringen var i linje med konstitutionens krav. Vidare konstaterades att även om EG-domstolen har befogenhet att granska gemenskapsakter behåller de danska domstolarna rätten att pröva om någon gemenskapsakt överskrider gränserna för suveränitetsöverföringen. Om det kan fastställas att en gemenskapsakt överskrider dessa gränser måste danska domstolar förklara att akten är otillämplig i Danmark. Högsta domstolen fastslog också att även om kontrollen av EG-rättens giltighet tillhör EG-domstolen skulle normer som skapas utanför de befogenheter som överförts till EG inte tillämpas i Danmark.⁴⁸

Både de franska och italienska författningsdomstolarna har vid olika tillfällen hävdat sin befogenhet att sätta nationella konstitutionella gränser för europeisk integration. I Frankrike har detta skett genom en komplex rättspraxis om konstitutionella begränsningar för hur mycket suveränitet nationella regeringar kan överföra till EG-institutioner. 1992 övergav det franska rådet i sina beslut om Maastrichtfördragets konstitutionalitet, en integrationsfientlig rättspraxis från 1970-talet (särskilt Vabre-fallet⁴⁹), en praxis som redan hade genomgått betydande förändringar. Dåvarande franska rådet har signalerat att använda sin befogenhet att granska internationella avtalskonstitutionalitet endast för att vägleda regeringen och parlamentet om nödvändiga lagändringar för avtalets ikraftträdande.⁵⁰ I Frontini-målet tolkade den italienska domstolen artikel 11 i Italiens grundlag⁵¹ så att den generella lagstiftningsmakten fortfarande innehas av den italienska staten medan endast de befogenheter som uttryckligen anges i EG-fördragen överförs till EU. Därmed är EG:s normgivande befogenheter begränsade till de områden som anges i EG-fördragets del II och III.⁵² Granital-fallet belyser även relationen mellan EG-rätten och italiensk rätt där EG-rättens tillämpning i Italien möjliggörs genom

⁴⁸ Biering, (2000) s. 929,

⁴⁹ Slaughter – Sweet – Weiler (Eds.), (1998), s. 315

⁵⁰ Ibid s. 322

⁵¹ Ibid, s. 313 – där det framgår att Artikel 11 i Italiens grundlag ger staten rätt att "begränsa" sin suveränitet för att "främja och uppmuntra internationella organisationer" som EG.

⁵² Slaughter – Sweet – Weiler (Eds.), (2000). s. 143

beslut från den italienska författningsdomstolen. Således ligger det inom författningsdomstolens behörighet att avgöra vilka befogenheter som överförs till EG.⁵³

⁵³ Sweet et.al, (1998) s. 323

4 Hur företrädesprincipen bör ses?

Eftersom jag har diskuterat de rättsliga effekterna av EU-rättens företräde hittills, behandlar jag här dess funktionella förhållande till nationell lagstiftning. I vissa källor framställs principen som en kollisionsregel. Denna karaktärisering skiljer sig från traditionella kollisionsregler, vilka i större utsträckning handlar om att avgöra vilken av de kolliderande lagarna som ska tillämpas. Den kollisionsregeln i EU-rättens sammanhang fokuserar främst på att identifiera vilken regel, specifikt den konflikterande nationella lagen, som inte bör tillämpas när den står i strid med EU-rätten. Det handlar om att sätta åt sidan nationell lag snarare än att bekräfta EU-rätten.⁵⁴ Nyckelfrågan för företräde är att identifiera om en konflikt föreligger mellan EU-rätt och nationell rätt. Om en sådan konflikt identifieras bör den nationella normen i princip åsidosättas. Åsidosättandet av normen bör strikt begränsas till den aktuella konflikten för att minimera påverkan på nationell rätt.⁵⁵

Å andra sidan hävdar Tysklands federala författningsdomstol att den behåller rätten att under strikta villkor förklara EU-lag oanvändbar m.a.o. villkorlig företräde i Tyskland i tre situationer; (I) när EU-lagen inte uppfyller de tyska konstitutionella standarderna för skydd av grundläggande rättigheter, (II) när den uppenbart saknar mandat för inhemsk tillämpning, eller (III) när den bryter mot den okränkbara konstitutionella identiteten. Domstolen utövar denna makt med varsamt baserat på dess tidigare rättspraxis och med hänsyn till europeisk integrationens dynamik och dess potentiella effekter på tyska värderingar kring demokrati och suveränitet.⁵⁶

Spanska författningsdomstolen valde däremot en icke-hierarkisk tolkning av EU-rättens företräde i sitt ställningstagande till konstitutionsfördraget för

⁵⁴ Barents, (2009), s. 426

⁵⁵ Lenaerts & Corthaut, (2006), s. 291

⁵⁶ Doukas, (2009), s. 879

Europa. Domstolen betonade att företräde inte nödvändigtvis baseras på en normhierarki utan snarare på distinktionen mellan olika normers tillämpningsområde. Genom artikel 93 i den spanska konstitutionen som tillåter integration av andra rättsordningar, skiljer domstolen mellan företräde och överhöghet där företräde ses som en lagvalsregel snarare än en suveränitetsfråga.⁵⁷

⁵⁷ Giorgi, F. and Triart, N. (2008), s. 697–699

5 Avslutande Diskussioner

EU-rättens företrädesprincip innebär att när det finns en konflikt mellan EU-rätten och nationell rätt så ska EU-rätten ha företräde. Detta innebär att om en nationell rättsakt strider mot EU-rätten så måste den nationella rättsakten underkastas EU-rättens bestämmelser. Trots att principen är grundläggande för EU:s integration och enhetliga rättsliga system har principens tillämpning och skapat några problem och utmaningar i flera medlemsländer.

Kompetenz-Kompetenz problematiken undersöker vem som har slutgiltig auktoritet att definiera och granska behörighetsgränser inom EU. Denna fråga delas in i domstolsrelaterad och lagstiftningsrelaterad Kompetenz-Kompetenz där den förra handlar om domstolens förmåga att avgöra sin egen behörighet och den senare om instansers kapacitet att definiera sina regleringsgränser. EU-domstolen anses vara beskyddare av EU:s konstitutionella system och hävdar exklusivitet i dessa frågor medan nationella författningsdomstolarna, särskilt efter Maastricht-domstolens beslut, ofta förbehåller sig rätten att granska EU-akter utifrån sina egna konstitutionella ramverk. Denna spänning mellan EU-institutioner och medlemsstaterna har skapat en komplex juridisk dialog om behörighetsutövning och rättslig granskning inom unionen.

Några källor hävdar att det är ändamålsenligt att betrakta företrädesprincipen som en kollisionsregel eller lagvalsregel. Därmed avses att företräde inte är synonymt med suveränitet. De rättsordningar som utgörs av EU-rätten och nationell rätt kan existera som separata, men sammanhörande, rättssystem där principen om EU-rättens företräde fungerar som en lagvalsregel. Således kan företrädesprincipen förstås på samma sätt som en klausul i exempelvis ett avtal inom det internationella privaträttsliga området, som utpekar vilken rätt som ska tillämpas i en given situation. Den enda skillnaden är att förhållandet mellan EU och medlemsstaternas rättsordningar endast omfattas av en sådan lagvalsregel, som alltid föreskriver tillämpning av EU-rätt.

Källförteckning

Litteratur

Arnull, Antony, *"The European Union and Its Court of Justice"*, (2. Ed.). New York: Oxford University Press, 2006

CRAIG, Paul - DE BURCA, Grainne, *"EC Law: Text, Cases and Materials"*, (7th Ed.). New York: Oxford University Press, 2020.

European Commission, *"Thirty years of Community law"*, Publications Office of the European Union, 1983.

Kapteyn, P.G., - Van Thematis, P. Verloren, *"Introduction to the law of the European Communities: from Maastricht to Amsterdam"*, (3. Ed.) Netherlands: Kluwer Law International, 1998.

Kleineman, Jan, *"Rättsdogmatisk metod"*, i: Nääv, Maria & Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*, (2 uppl.), Studentlitteratur. 2018

Slaughter, Anne-Marie, Alec Stone Sweet, and Joseph Weiler, ed. *"The European Court and National Courts: Doctrine and Jurisprudence: Legal Change in Its Social Context"*. London: Hart Publishing, 1998, Bloomsbury Collections

Slaughter, Anne-Marie, Alec Stone Sweet, and Joseph Weiler, ed. *"The European Court and National Courts: Doctrine and Jurisprudence: Legal Change in Its Social Context"*. London: Hart Publishing, 2000. Bloomsbury Collections

Ward, Ian, *"A Critical Introduction to European Law"*, (3. Ed.) New York: Cambridge University Press, 2009.

Wiklund, Ola, *"EG-domstolens tolkningsutrymme: om förhållandet mellan normstruktur, kompetensfördelning och tolkningsutrymme i EG-rätten"*, (1. Uppl), 1997

Artiklar

Avbelj, Matej, (2011) *"Supremacy or Primacy of EU Law - (Why) Does It Matter?"* European Law Journal, vol. 17, no. 6, pp. 744-763. HeinOnline.

Barents, René, (2009) *"The Precedence of EU law from the Perspective of Constitutional Pluralism"*, European Constitutional Law Review, vol. 5, West Law Edge UK, pp. 421–446

Biering, Peter (2000) *"The Application of EU Law in Denmark 1986 to 2000"*, vol. 37, Common Market Law Review, Issue 4, pp. 925–969, Kluwer Law Online

Doukas, Dimitrios, (2009) *"The verdict of the German federal Constitutional Court on the Lisbon Treaty: Not guilty, but dont do it again!"*, i European Law Review, vol. 34(6), pp. 866–888, West Law Edge UK

Giorgi, Florence. and Triart, Nicolas. (2008), *"National Judges, Community Judges: Invitation to a Journey through the Looking-glass—On the Need for Jurisdictions to Rethink the Inter-systemic Relations beyond the Hierarchical Principle"*. European Law Journal, vol. 14, Wiley Online Library, pp. 693–717

Král, Richard. (2023). *"On the Competence Conflicts between the Constitutional Courts of the EU Member States and the Court of Justice of the EU"*. AUC IURIDICA. 69. 2023 pp. 7–17.

Kumm, Mattias (1999) *"Who is the Final Arbiter of Constitutionality in Europe?: Three Conceptions of the Relationship Between the German Federal Constitutional Court and the European Court of Justice"*, vol. 36, Common Market Law Review, Issue 2, pp. 351–386, Kluwer Law Online

Lenaerts, Koen & Corthaut, Tim, (2006) *"Of birds and hedges: the role of primacy in invoking norms of EU law"*, European Law Review, vol. 31, West Law Edge UK, pp. 287–315

Lindeboom, Justin. (2018) "*Why EU Law Claims Supremacy.*" *Oxford Journal of Legal Studies*, vol. 38, no. 2, pp. 328–356. HeinOnline.

Weiler, J.H.H. (1994) "*A Quiet Revolution: The European Court of Justice and its Interlocutors.*" *Comparative Political Studies*, vol. 26, no. 4, pp. 510–534. HeinOnline.

Rättsfallförteckning

Case 6/64, *Flaminio Costa v. E.N.E.L.* (1964) ECR 585.

Case 26/68, *NV. Algemene Transporten Expeditie Onderneming van Gend en Loos v. Netherlands Inland Revenue Administration* (1963) ECR I.

Case 106/77, *Amministrazione delle Finanze dello Stato v. Simmenthal SpA.*, (1978) ECR 629.

Case 213/89, *R. v. Secretary of State for Transport, ex parte Factortame Ltd. And Others*, (1990) ECR 2433.

Case 11/70, *Internationale Handelsgesellschaft mbH v. Einfuhr und – Vorratstelle für Getreide und Futtermittel*, (1972) ECR 1125.

Opinion of Mr Advocate General Roemer delivered on 12 December 1962. *NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos v Netherlands Inland Revenue Administration*. Reference for a preliminary ruling: *Tariefcommissie - Netherlands*. Case 26–62.